

«Tajikistan State University of Commerce»

Course name: National economy

Week:8. Organization of national economic management.

Khojazoda Diloar Khairuddin

**«Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон»
Номи фан: Иқтисоди миллӣ**

Мавзӯи: 8. Ташкили идоракунии иқтисоди миллӣ.

Хочазода Диловар Хайруддин

Саволҳои лексия:

- 1. Мафҳум, моҳият ва шарҳи идоракунӣ.**
- 2. Унсурҳои асосии низоми идоракунӣ.**
- 3. Функсияҳои идоракунӣ ва мавқеи онҳо дар сохтори идоракунии мамлакат.**

1. Мафҳум, моҳият ва шарҳи идоракунӣ:

Ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳадафҳои бунёди давлати дунявӣ, демократӣ, ягона ва равона сохтани муносибатҳои бозори, низоми нави иқтисодии мамлакатро ба вуҷуд овард, ки дар он чараҳои сохтори идоракунӣ, чӣ дар миқёси мамлакат ва чӣ дар бахшҳои алоҳидаи он мавқеи махсусро дорост.

Чараёни такмилдиҳии идоракунӣ

Мукамалгардонии сохтори идоракунии муассисаҳо тақозо мекунад, ки тарзи ташкили роҳбарии хоҷагии мамлакат ба назарияи илмӣ ин соҳа асос ёбад ва инчунин ба мушоҳидаҳои таҷрибаи ҷаҳонӣ таъя намояд¹.

1. Ҳакимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с..

Ақидаҳои идоракунӣ

Дар атрофи мазмуни ин мафҳум ақидаҳои мухталиф ҷой дошта, таърифи ягонаи мафҳуми идоракунӣ вуҷуд надорад. Як қатор муҳаққиқон ба он ақидаанд, ки идоракунӣ таъсиррасонии ҳадафнок ба чараён ё гурӯҳи одамон мебошанд¹.

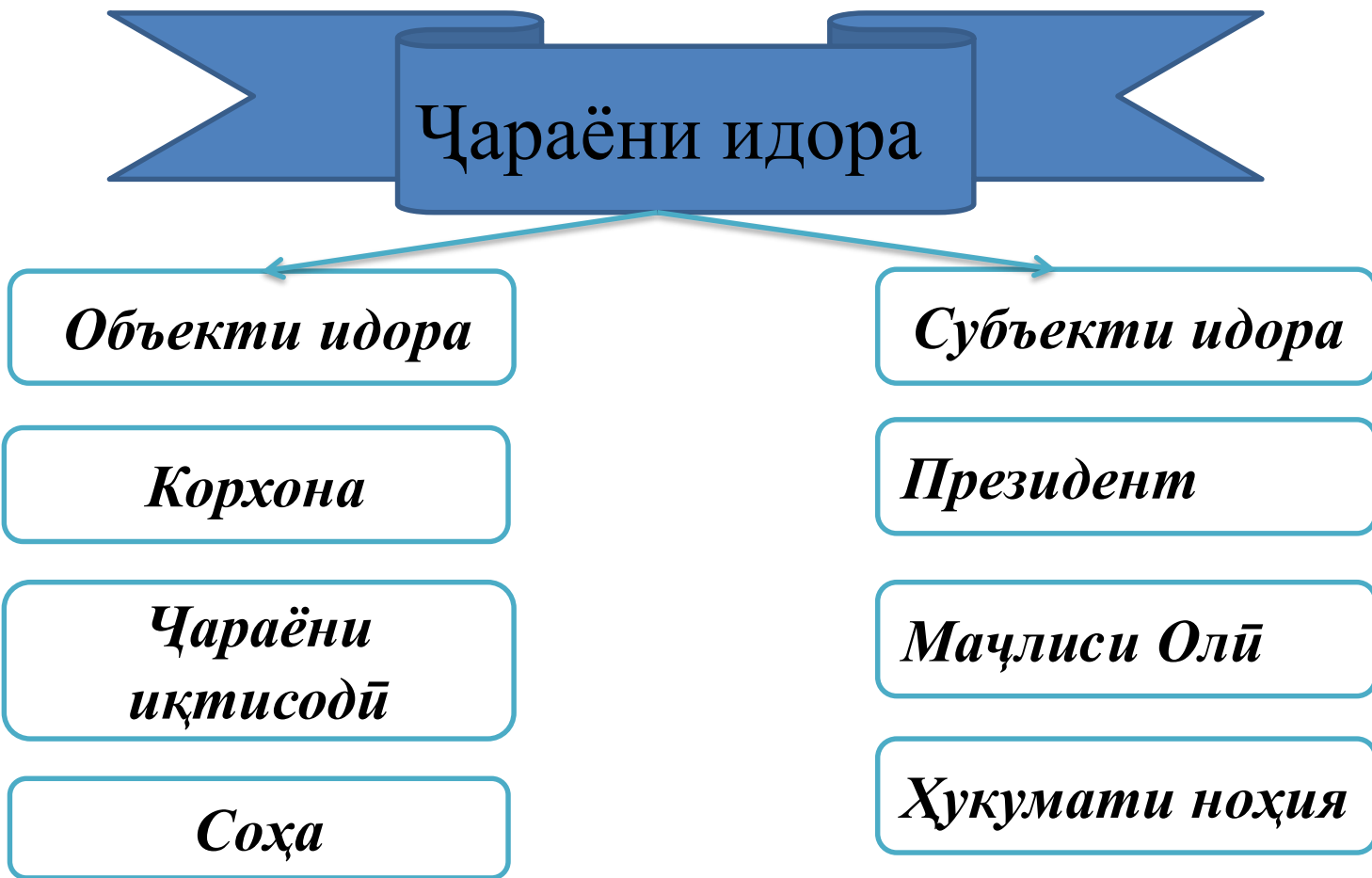
1. Ҳақимов Ҳ. А. Ташкили идораи иқтисоди миллӣ. Василай таълим. – Душанбе: «Ирфон», 2005. - 416 с.

Мафҳуми идоракунӣ

Мувофиқи ақидаи дигар идоракунӣ маҷмӯи чарабиниҳо, ки барои ба даст овардани ягон мақсади муайян равона карда шудааст. Назарияи дигаре низ вучуд дорад, ки идоракунӣ –ин чараёни мустақили иқтисодиву иҷтимоӣ ва ташкиливу техникӣ мебошад, ки бо тарзу усулҳои гуногун ба роҳ монда шуда барои ба даст овардани натиҷаҳои дилхоҳ равона карда шудаанд (идоракунии автомобил, кормандон, корхона, соҳа).

Субъект ва объектӣ идоракуний:

Идоракуний объект ва субъектҳои худро дорад ва ин ҷараён дар якҷоягии объекту субъектҳои он сурат мегирад. Объект-он ҷӣ, ки идора карда мешавад (корхона, соҳа, ҷараёни иқтисодӣ ва ғайраҳо.). Субъект – аз ҷониби кӣ, кадом ашхос ё мақомот идора кардан мебошад.

Расми 1: Чараёни идоракуни дар сатҳи иқтисоди миллӣ.

Зарурати омӯзиши ҷараёни идоракунӣ:

Зарурияти омӯзиши ҷараёни идоракунӣ дар он аст, ки хонандагон ба ташкили имрӯзаи идоракунии соҳаҳои иқтисодиёт дар миқёси вазорату идораҳо ва дигар сохторҳои давлатӣ шинос шуда. донишҷӯён доир ба таркибу ташкили ин сохторҳо маълумоти кофӣ пайдо мекунанд. Инчунин ҳадафи асосии омӯзиши ҷараёни идоракунӣ дар он низ мебошад, ки тавассути он маълумотҳои кофӣ дар бораи фаъолияти мақомоти мухталифи идоракунӣ гирифта бо низоми қонуну фармонҳои ҳукумат шиносӣ пайдо мекунад.

Мафҳуми роҳбари ва менеҷмент:

Дар шароити идоракунии имрӯза мафумҳои «роҳбарӣ» ва «менеҷмент» васеъ истифода мешаванд. «Менеҷмент» калимаи англисӣ буда: бо маънои оддияш ба даст овардани ҳадафи пешгузошта бо истифодаи меҳнат: маҳорат дониши идоракунанда ва бо назардошти дархости мардум мебошад. «Менеҷмент» ҳаммаънои «идоракунӣ» буда: вазифа ва намуди фаъолият: роҳбарии одамон дар созмонҳои гуногун мебошад.

Менечмент инчунин соҳаи дониши инсон буда: илмест, ки фаъолияти идоракунӣ ва роҳбариро меомӯзад. Ашхосе: ки ба ин фаъолият машғул аст: «менечер» номида мешавад. Ифодаи якҷояи «менечерҳо»: ахшоси машғули идоракуниро низ ба маънои «менечмент» номгӯй мешаванд. Дар ифодаи тоҷикӣ «менечмент»-ро пурра «идоракунӣ» ва «менечер»-ро «роҳбар» (раис) гуфтан ҷоиз бошад ҳам дар байни ин калимаҳо тафовут низ мушоҳида мешавад.

Менечмент дар тасаввуроти америкоиҳо ҳамчун субъекти идоракунӣ:

- ашхоси роҳбарикунанда-«менечер» истифода мешавад. Дар ин ҳол онҳо калиами «маъмуриятро» (ашхоси маъмурро) низ истифода мекунанд. Гузашта аз ин: «менечер»-ро онҳо ҳамчун роҳбари касбӣ: роҳбари дорои маълумоти махсуси идоракунӣ мешиносанд. «Менечер» ва «соҳибкор» ибораҳои чудо буда: дар айни ҳол: бо ҳам пайвастагӣ доранд.

Фаъолияти соҳибкорӣ чун идоракуний:

Соҳибкорӣ фаъолиятест: ки барои ба даст овардани фоида бо роҳи истеҳсол ва фурӯши маҳсулот ва хизматҳо пеш бурда мешавад. Идораи соҳибкорию менеҷменти соҳибкорӣ ифода мекунад. Дар ин ҷо менеҷмент чун роҳбари ташкилоти хоҷагӣ: тижоратӣ доништа мешавад. Дар соҳаи менеҷмент роҳбарии ин гунна корхонаҳоро маъмурияти соҳибкорӣ низ ифода менамояд. Мафҳуми «менеҷмент» ҳамчун роҳбар ба ҳама гуна ташкилоту корхонаҳо раво аст: аммо нисбати мақомоти давлатии зинаҳои гуногуни роҳбариро «менеҷер» гуфтан ҷои нест: масалан «менеҷери шаҳри Турсунзода»: «менеҷери кумитаи замин» ва ғайра.

Тавсифи бағоят саҳеҳи мафҳумҳои «менечмент» ва «менечер» дар китоби профессор Ғаниев Т.Б. «Менечмент» оварда шудааст. Ибораҳои номбурдаро маънидод намуда, муаллиф менависад: ки «менечментро ҳамчун фаъолияти касбӣ ва мақсаднок барои истифодаи дурусти захираҳои моддӣ ва меҳнатӣ бо усулҳои иқтисодии идоракунӣ равшаншудаи одамон муайян кардан мумкин аст. Менечмент шаклу усул ва тарзи идоракунӣ дар шароити иқтисоди бозорӣ мебошад, ки имрӯз чун илм ва фанни мустақил мавриди тадқиқ ва тадриси ҳатмию ногузир барои мутахассисони соҳа қарор гирифтааст¹.

1. Ғаниев Т.Б. Менечмент-(қисми 1): китоби дарсӣ – Душанбе-ирфон. 2004.-142с.

Мақсади асосии менеҷмент:

Мақсади асосии менеҷмент -ҳарчи хубтар таъмин намудани талаботи воқеии одамон бо механизми бозории талабот, таклифот ва фоида. Расидан ба чунин мақсад ва иҷрои вазифаи муҳим зарурати ба қор ҷалб намудани мутахассисеро: ки дорои қобилияти баланди фикрронӣ: тахассусӣ ва қордонию роҳбарӣ дорад: пайдо мегардонад: ки номи он «менеҷер»-ро ба худ гирифтааст. Менеҷер-мутахассиси касбии махсус омодашуда аст: ки дар асоси шартномаи қироя барои соҳибмулк дар иҷрои вазифаҳои роҳбарӣ ва идоракунии ташкилот (қорхона) фаъолият бурда: ба қорхона фоида меорад. Имрӯз дар ҷаҳон муосир менеҷер аз дигар мутахассисон баланд мебошад»¹.

1. Ғаниев Т.Б. Менеҷмент-(қисми 1): китоби дарсӣ – Душанбе-ирфон. 2004.-142с.

2. Унсурҳои асосии низоми идоракунии:

• *Идоракунии раванди ҷамъиятӣ, ки се намуди идоракунии ҷамъиятиро дар бар мегирад:*

1

• *идоракунии иқтисоди (хоҷагӣ):* аз ҷумла идоракунии истеҳсолот, ки шакли асосии идоракунии ҷамъият мебошад;

2

• *идоракунии и Ҷумҳурии Тоҷикистонимову сиёсӣ,* ки ба соҳаи давлатдорӣ, муносибатҳои синфӣ, мазҳабӣ: милли таалуқ дорад;

3

• *идоракунии ҳаёти маънавии ҷамъият:* ки ҳамчун шакли муҳими идоракунии иҷтимоӣ ба ташаккули маънавиёти инсон, тарбияи он инчунин назорати ҷамъиятии ҷараён ва таомули маънавий равона карда мешавад¹.

Стратегияи идоракунӣ:

Стратегияи идоракунӣ –нақшаи умумии ба даст овардани ҳадафи ниҳоии идоракунӣ мебошад, ки бо хотири он фаъолияти мақомоти идоракунӣ сафарбар карда мешавад. Азбаски ҳадафи стратагӣ метавонад бо усулҳои гуногун амалӣ гардад, муайян намудани роҳҳои мушаххаси кор вазифаи тактикӣ мебошад¹.

1. Ҳакимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с.

Тактикаи идоракунӣ:

Тактикаи идоракунӣ –интихоби восита, усул ва тарзи мушаххаси ба даст даровардани ҳадафу ҳалли вазифаҳои стратегии идоракунӣ мебошад¹.

1. Ҳақимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с.

Самтҳои афзалиятноки саноат:

Ташкили чараҳои идоракунӣ -чараҳои амалӣ намудани фаъолияти иштирокчиёни сохҳои идорашаванда барои ноил гаштан ба ҳадафҳои муайянгардида мебошад. Дар ташкили чараҳои идоракунӣ ҳамоҳангзосии кори кормандон ва барои дар муддати кӯтоҳ ва харочоти камтарин ба даст овардани ҳадафҳо чорӣ намудани ҳавасмангардонӣ, баҳисобгирӣ, назоратбарӣ ва ғ. аҳамияти калон дорад.

1. Ҳақимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мавзӯи танзим ва доираи амали Қонуни мазкур

- Мавзӯи танзими Қонуни мазкур вазъи ҳуқуқии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатие, ки ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ё Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тобеъ ва ҳисоботдиҳанда мебошанд, инчунин асосҳои ташкили фаъолияти онҳо дар низоми идоракунии давлатӣ мебошад.
- Амали Қонуни мазкур нисбат ба мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот ва дигар мақомоти идоракунии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки тартиби ташкил, салоҳият ва фаъолияти онҳо тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд, татбиқ намегардад¹.

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми мақомоти идоракунии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» [16.04.2017](#) (АМОҶТ с.2012, №4, мод.278).

Моддаи 2. Мафҳумҳои асосӣ Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

1

- — **мақоми идоракунии давлатӣ** – мақоми давлатие, ки вазифаҳои умумии идоракуниро тибқи принципҳои идоракунии муқаррарнамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи муайяни фаъолият амалӣ менамояд;

2

- — **мақоми иҷроияи ҳокимияти давлатӣ** — шакли ташкилии амалисозии идоракунии давлатиест, ки дар асоси санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низоми мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ таъсис дода шуда, фаъолият менамояд¹;

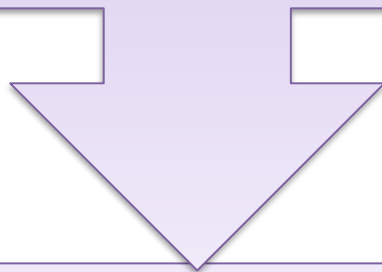
1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми мақомоти идоракунии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» [16.04.2017](#) (АМОҶТ с.2012, №4, мод.278). <https://majmilli.tj/>

**— НИЗОМИ МАҚОМОТИ
ИЧРОИЯИ ҲОКИМИЯТИ
ДАВЛАТӢ** — маҷмӯи мақомоте,
ки таҳти тобеияти якдигар
(муносибатҳои иерархӣ) қарор
дошта, функцияҳои
идоракунии давлатиро
мустақилона ва дар ҳамкори
мутақобила татбиқ менамоянд
ва ба мақомоти иҷроияи
марказӣ ва маҳаллии
ҳокимияти давлатӣ тақсим
мешаванд;

**— мақоми иҷроияи марказии
ҳокимияти давлатӣ** — мақома, ки
дар асоси ваколати ба он
воғузорнамудаи Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон ё Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон функцияҳои
таҳияву татбиқи сиёсати давлатӣ
дар соҳаи муқарраргардидаи
фаъолият ва дигар функцияҳои
иҷроияро мутобиқи санадҳои
меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии
Тоҷикистон амалӣ менамояд;

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар
бори низоми мақомоти идоракунии
давлатии Ҷумҳурии
Тоҷикистон» [16.04.2017](#) (АМОҶТ с.2012,
№4, мод.278). <https://majmilli.tj/>

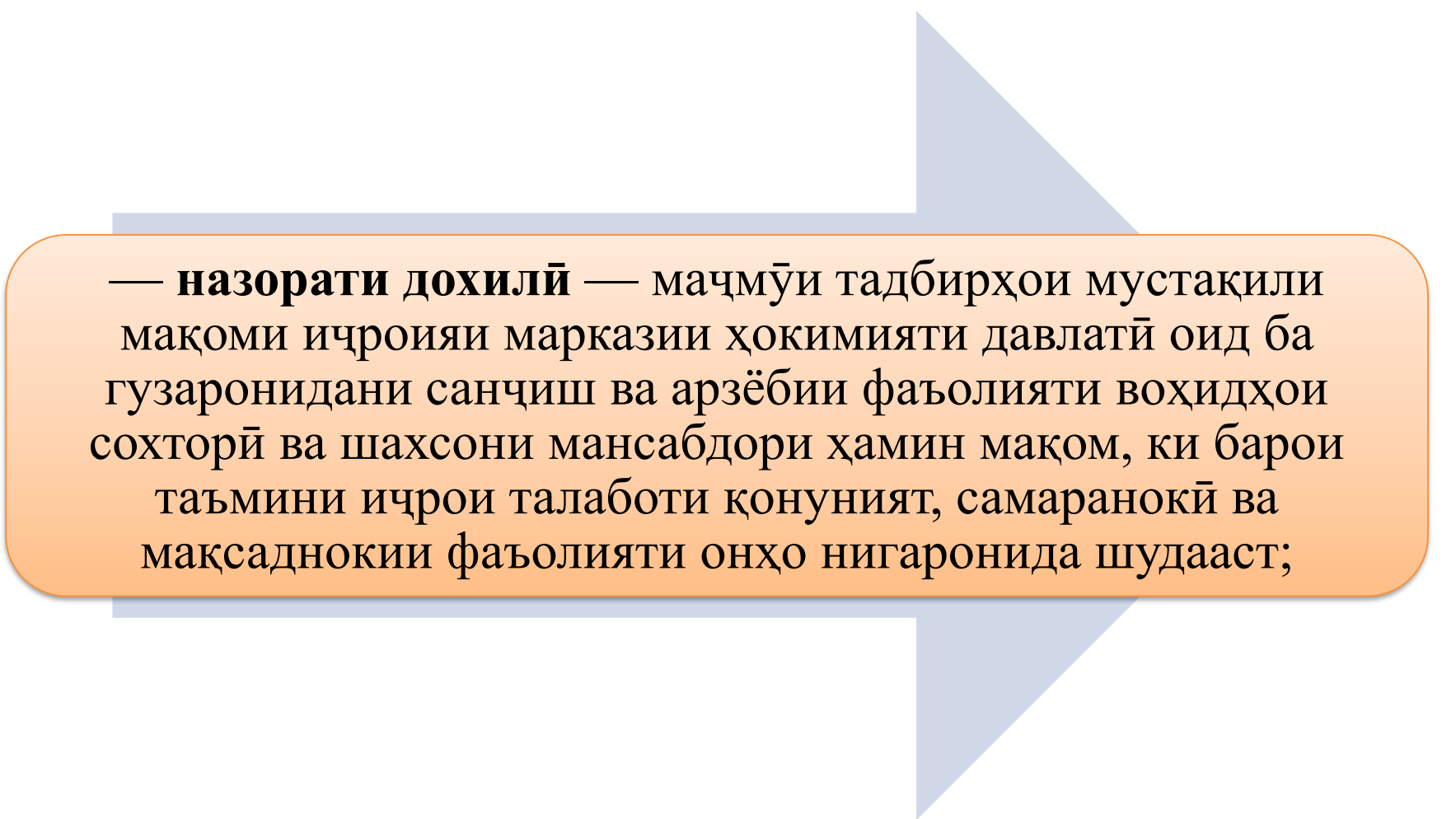
— **ҳамоҳангсозӣ дар низоми мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ** — маҷмӯи ваколат ва функцияҳое, ки бо мақсади таъмини сиёсати ягона дар соҳаи муайян тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба зиммаи мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ ё шахсони мансабдори алоҳида вогузор карда шудаанд;

— **ғайримутамарказгардонии ҳокимияти иҷроия** — раванди дар асоси қонун вогузор намудани қисми ваколатҳои ҳокимият ва ё функцияҳо аз мақомоти иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ ба зиммаи мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, ташкилотҳо ва тавсеаи доираи ваколатҳои мақомоти поёнии идоракунии аз ҳисоби мақомоти сатҳи болоӣ¹;

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми мақомоти идоракунии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» [16.04.2017](#) (АМОҚТ с.2012, №4, мод.278). <https://majmilli.tj/>

— **шартномаи маъмурӣ** – санади ҳуқуқие, ки дар асоси он мақоми иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ мутобиқи талабот ва шартҳои пешбиниамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон функцияҳои ҳокимияти давлатиро (ба истиснои функцияҳои назоратӣ) ба зиммаи мақоми иҷроияи поёнии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шахрак ва деҳот ва ташкилотҳо воғузур менамояд;

— **назорати дохилӣ** — маҷмӯи тадбирҳои мустақили мақоми иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ оид ба гузаронидани санҷиш ва арзёбии фаъолияти воҳидҳои сохторӣ ва шахсони мансабдори ҳамин мақом, ки барои таъмини иҷрои талаботи қонуният, самаранокӣ ва мақсаднокии фаъолияти онҳо нигаронида шудааст;

— **назорати хизматӣ** —
маҷмӯи тадбирҳои
мукаммале, ки қонуният,
самаранокӣ ва
мақсаднокиро дар
фаъолияти мақомоти
иҷроияи ҳокимияти
давлатӣ таъмин менамояд
ва тавассути он мақоми
иҷроияи болоии
ҳокимияти давлатӣ нисбат
ба мақоми иҷроияи
поёнии ҳокимияти
давлатӣ функцияҳои
назоратиро анҷом
медихад.

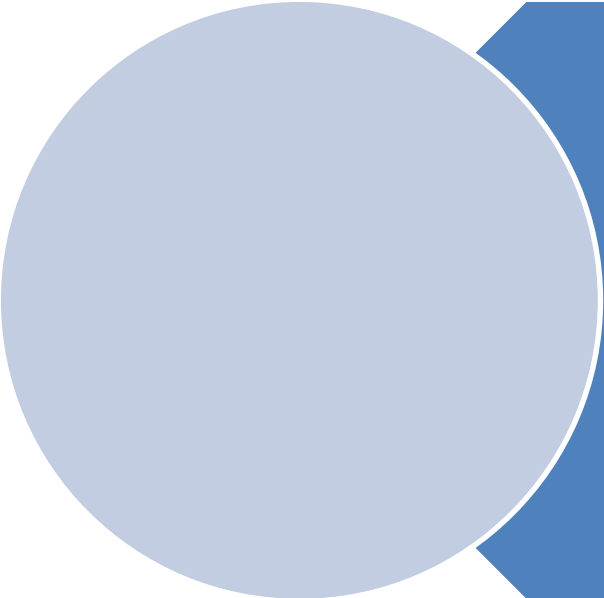
1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми мақомоти идоракунии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» [16.04.2017](#)
(АМОҚТ с.2012, №4, мод.278). <https://majmilli.tj/>

3.Функсияҳои идоракунӣ ва мавқеи онҳо дар сохтори идоракунии мамлакат:

Сохтори идоракунӣ –низомии мақомоти идоракунӣ, таркибу таносуби воҳидҳои дохилӣ ва муносибатҳои қори онҳо мебошад. Сохтор, яъне таркиби дохилии низомии идоракунии хоҷагӣ нишонаи муҳими тавсифоти он буда, ба натиҷаҳои ниҳонии фаъолият бевосита таъсир мерасонад. Вобастаги зичи байни сохтор ва самаранокии идоракунӣ ба он асос меёбад, ки таркиби дохилӣ –ҷабъаҳои махсусгардонидашудаи идоракунӣ то чи андоза мукамал бошанд, хусусиятҳои объекти идоракуниро ҳамон қадар беҳтар инъикос мекунанд ва барои дарёфти натиҷаҳои судбахши қор бештар мусоидат менамоянд¹.

1. Ҳақимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с.

Зингаҳои гуногуни идоракунӣ:

Такмили идоракунӣ масоили сохтори ташкилии идоракуниро дар зинаҳои гуногун дар бар гирифта, ба таносуби унсурҳои идоракунӣ дар ҳар як зина аҳамияти махсус медиҳад. Дар идоракунии иқтисоди миллӣ зинаҳои зайл ҷой доранд:

1. Ҳақимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с.

1

- Зинаи макроиқтисодии идоракуни ҷабҳаҳои ҳаёти ҷамъиятро дар миқёси давлат –дохил ва хориҷи он дар бар гирифта, зинаи болоии ҷамъиятии мамлакат мебошад.

2

- Зинаи соҳавии идоракуниро дар миқёси соҳа (саноатӣ, кишоварзӣ ва фаъолити мақомоти идоракунии соҳаро дар бар мегирад.

3

- Идоракунии иқтисодиёт дар қаламрави сохторҳои маъмуриву марзии мамлакат (вилоят, шаҳр, ноҳия, минтақаҳои ҷуғрофӣ ва ғайра.) зинаи минтақавиро ташкил медиҳад.

4

- Зинаи микроиқтисодӣ, ки идоракунии ҷараёнҳои иқтисодӣ ва иҷумхурии Тоҷикистониро дар доираи воҳидҳои поёнии корхона ва инчунин хоҷагиҳо дар бар мегирад.

Зинаи байналхалқии идоракунӣ ба фаъолияти созмонҳои байналмилалӣ мансуб аст. СММ ва мақомоти он, созмонҳои байналмилалии иқтисодӣ ва молиявӣ, Созмони ҳамкориҳои иқтисодӣ, Бонки ҷаҳонӣ, Бунёди Асҷори Байналхалқӣ ва дигар созмонҳои иқтисодию сиёсӣ, ки дар ҷаҳон ба ҷараёнҳои байналхалқӣ таъсир мерасонанд, ба хоҷагиҳои миллӣ давлатҳои алоҳида кӯмак мерасонанд ва умуман дар равандҳои идоракунии муносибатҳои байналмилалӣ нақши муайянеро мебозанд.

1. Ҳақимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе:

Леваҷтич. 2002 – 276 с.

Функсия калимаи лотинӣ «функсио» буда, маънои амалӣ кардани фаъолиятро дорад.

Функсияи идоракунӣ –вазифа ва доираи амале мебошад, ки бо хотири идора намудани фаъолияти объекти идорашаванда пеш бурда мешавад. Функсияи асосии идоракунӣ, ки дар ҳамаи зинаҳои идоракунӣ чой дранд, ба чунин гурӯҳҳо ҷудо мешаванд: банақшагирӣ, созмондиҳӣ, батанзимдарорӣ, роҳбарии фаврӣ, назорати иҷрои кор ва ҳисобдорӣ¹.

1.Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,- Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Нақша ва банақшагирӣ яке аз вазифаҳои муҳимтарини илми идоракуни мебошад. Банақшагирӣ-ин чараёни интихоби ҳадафҳо ва қарорҳои мебошад, ки барои ба мақсад ноил гаштан равона карда мешавад. Ё ба тарзи дигар гуём банақшагирӣ ин ҳадафҷеъ ё ин ки пеши назар овардани натиҷаҳои, ки аз ноил гаштан ба ҳадаф ба даст меояд. Банақшагирӣ дар тамоми даври замони барои ҷомеаи башар хос буд ва он имконият медиҳад, ки мақсади пешгузошташуда муайян карда шавад ва барои он чораҳои зарурӣ андешида шавад. Банақшагирӣ ба чандин гунаҳо ҷудо карда мешавад: нақшаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ, ҳарбӣ, экологӣ, илмию техникӣ ва ғайраҳо.

Адабиёти истифодашуда:

1. Ғаниев Т.Б. Менечмент: китоби дарсӣ – Душанбе-ирфон. 2004.-142с.
2. Қодиров Ш.Ш. Назарияи иқтисодӣ: иқтисоди миллӣ ва иқтисоди ҷаҳонӣ: Китоби дарсӣ –Душанбе: Амри илм, 2001. -134 с.
3. Қонуни ҚТ «Дар бораи низоми мақомоти идоракунии давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» [16.04.2017](https://majmilli.tj/) (АМОҚТ с.2012, №4, мод.278). <https://majmilli.tj/>
4. Национальная экономика: Учебник /Под. ред. Общ. ред. Р.М. Нуреева. –М.: ИНФРА-М, 2009.
5. *Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ».* 28.12.2023 ш. Душанбе.
6. Тағоев Ҷ.Ҳ. Асосҳои микроиқтисоди (Воситаи таълим). – Душанбе: «Ирфон», 2006. -144 с.
7. Ҳақимов Ҳ. А. Ташкили идораи иқтисоди миллӣ. Василай таълим. – Душанбе: «Ирфон», 2005. - 416 с.
8. Ҳақимов А.Ҳ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с.
9. Ҳақимов Ҳ.А. Иқтисоди миллӣ: асосҳои беҳатарӣ ва рақобатпазирӣ. Воситаи таълим. – Душанбе: «Ирфон», 2007. - 488 с.
10. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,-Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

ТАШАККУР БА ДИҚҚАТАТОН!